

בס"ד. יום ד', חמשה עשר באב ה'תשל"ה*

לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים¹, ואיתא בגמרא², בשלמא יום הכפורים משום דאית ב"י סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות האחרונות, אלא ט"ו באב מאי היא, ומתריך שבט"ו באב אירעו כמה ענינים טובים (יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה וכו'). וצריך להבין, מהו גודל העילוי דמאורעות אלו, שמפני זה, היו"ט דט"ו באב הוא גדול יותר משאר הימים טובים. ובפרט שמפשטות הלשון לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב כו' משמע³ שהוא גדול יותר מכל הימים טובים, גם משלש רגלים. גם צריך להבין, דמזה שלא היו כו' כחמשה עשר באב וכיום הכפורים משמע שט"ו באב ויוהכ"פ שייכים זה לזה. וגם צ"ל זה שמאמר זה הוא הסיום והחזרת דמס' תענית, דלכאורה, תענית ויו"ט [ובפרט יו"ט גדול ביותר, שלא היו ימים טובים כמותו] הם הפכים⁴.

והענין הוא, דעיקר היו"ט דט"ו באב הוא כמובא בהמאמר שמבאר ענין חמשה עשר באב של אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁵ מפע"ח⁶ כי אז הוא [שלימות] מילוי הלבנה [והענינים שאירעו בחמשה עשר באב הם כמו תוצאות מענינו העיקרי של יום זה — שלימות מילוי הלבנה⁸]. ומבאר בהמאמר, דהגם שבכל ט"ו בחודש הוא מילוי הלבנה, מ"מ, גודל המעלה דמילוי הלבנה הוא המילוי והשלימות שלה שלאחרי חסרון, דהשלימות שלאחרי חסרון היא שלימות נעלית יותר מהשלימות שמצד עצמה, כידוע⁹ הכלל בעליות וירידות, דהעלי' שלאחרי הירידה היא עלי' למעלה יותר מהדרגא שלפני הירידה, וכל שהירידה היא ביותר, העלי' היא ביותר. ולכן עיקר המעלה דמילוי הלבנה הוא בט"ו באב, כי בחודש אב, הירידה דהלבנה (דישראל דומין ללבנה¹⁰) היא ירידה גדולה ביותר, לכן, העלי' דט"ו באב (שלאחרי הירידה דתשעה באב) היא עלי' גדולה ביותר. וזהו לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב,

* יצא לאור בקונטרס ט"ו באב — תשמ"ט, "לקראת חמשה עשר באב .. מוצש"ק נחמו ה'תשמ"ט".

(1) תענית כו, ב (במשנה).

(2) שם ל, ב. וראה גם ב"ב קכא, א.

(3) וכמפורש באוה"ת ובד"ה נחמו עת"ר (שבעה ערה 5) — נעתק לקמן בפנים.

(4) להעיר מתענית יב, א "ולא השלמנוהו מפני שיו"ט שלנו הוא". ולהעיר גם מזה שאין מתענין בכל חודש ניסן לפי שהוא "כעין יו"ט" (שו"ע אדה"ז אר"ח הל' פסח סתכ"ט ס"ט. וש"נ).

(5) ד"ה נחמו עת"ר [רישומי דברים דהמאמר — נדפסו בסה"מ עת"ר ע' ריח ואילך. והנחה — שם ע' רכא ואילך]. וכ"ה גם באוה"ת ואתחנן כרך ו ע' ב'קצד.

(6) סוף שער חג השבועות — "דרוש על סוד ט"ו באב".

(7) בפע"ח שם "מילוי הלבנה". ובאוה"ת שם ובד"ה נחמו הנ"ל (סה"מ שם ע' ריח) מוסיף "שלימות מילוי הלבנה". [וב"הנחה" הנ"ל (סה"מ שם ע' רכא) "מילוי הלבנה בשלימות"]. וראה לקמן הערה 33.

(8) ראה פע"ח שם.

(9) ב"רישומי דברים" שם (ע' ריט) מציין לד"ה "לסוסתי תקס"ב תקס"ד ולקו"ת" — והוא בסה"מ תקס"ד ע' כה ואילך. לקו"ת שה"ש יא, ג.

(10) ראה ב"ר פ"ו, ג. שמור"ר פט"ו, כו.

שהוא יו"ט גדול יותר גם מהימים טובים דפסח וסוכות, אף שגם ימים טובים אלה הם בט"ו בחודש, כי העלי' דט"ו בניסן (פסח), אף שהיא באה לאחרי הירידה דגלות מצרים, הרי"י כשיצאו ישראל ממצרים היתה התחלת עבודתם דרגת צדיקים¹², דגר שנתגייר¹³ כקטן שנולד דמי¹⁴, ולכן העלי' דט"ו בניסן אינה בהמשך כ"כ להירידה שהיתה לפני זה. וגם העלי' דט"ו בתשרי (סוכות), אף שהיו"ט דסוכות בא בהמשך להתשובה וכפרה דיום הכפורים¹⁵, הרי"י העלי' עצמה מהמצב הבלתי רצוי שהי' מקודם הוא ביום הכפורים, אלא שהגילויי דהענינים שנמשכו ביוהכ"פ הוא בסוכות¹⁶. משא"כ העלי' שלאחרי הירידה דתחלת חודש אב, שהעלי' עצמה היא בט"ו באב¹⁷, לכן, היו"ט דחמשה עשר באב הוא גדול יותר מהיו"ט דפסח וסוכות.

ב) אך עדיין צריך להבין, הרי היו"ט דפסח וסוכות (ודחג השבועות) הוא מן התורה, ואיך אפשר שהיו"ט דחמשה עשר באב יהי' גדול יותר מהיו"ט דשלש רגלים. גם צריך להבין, דמזה שאומר לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים, שמקדים חמשה עשר באב ליום הכפורים [אף שהיו"ט דחמשה עשר באב נתחדש (לפי כל הטעמים שבגמרא) כמה שנים לאחריו היו"ט דיוהכ"פ], משמע, דהיו"ט דחמשה עשר באב הוא נעלה יותר גם מהיו"ט דיוהכ"פ, וצריך ביאור, הרי גם ביוהכ"פ עלי' ממצב בלתי רצוי, ומהי המעלה דחמשה עשר באב לגבי יוהכ"פ.

ג) ויובן זה ע"פ המבואר בהמאמר פירוש הכתוב¹⁸ יתרון ארץ בכל היא מלך לשדה נעבד¹⁹, דארץ הוא כללות העולם, ושדה (המובחר שבארץ) הוא ג"ע. וחילוק זה שבין כללות העולם לג"ע (שכללות העולם נק' ארץ וג"ע שדה) הוא בשרשם. דהתהוות העולם היא מבחינת הדיבור דמלכות (חיצוניות המלכות²⁰) שנק' ארץ, והג"ע הוא מבחי' ג' ראשונות דמלכות (פנימיות המלכות²⁰) שנק' שדה,

11 ביאור באו"א ראה ד"ה זה ה'תשד"מ (התוועדיות תשד"מ ח"ד ע' 2332 ואילך).

12 וע"ד המבואר החילוק בין פסח (ניסן) לעצרת של חג (שמע"צ, תשרי), דפסח הו"ע בנות "נשואות למקום קרוב הן צדיקים כו", ועצרת של חג הו"ע בנות "נשואות למקום רחוק, הן בע"ת כו" — ד"ה ביום השמע"צ (הא') עזר"ת (סה"מ עזר"ת ס"ע לו). סד"ה להבין ענין שמח"ת ה'תש"ו (סה"מ ה'תש"ו ע' 47). ועוד. וראה ג"כ אוה"ת בא ד"ה החודש (ע' רנו ואילך) בענין החילוק בין ניסן לתשרי.

13 שענין הגירות דבני ישראל הי' בפסח — ראה יבמות מו, א ואילך. כריתות ט, א. וראה לקו"ש חי"ח ע' 119 הערה 26.

14 יבמות כב, א. וש"נ.

15 ראה בארוכה המשך וככה תרל"ז פצ"ז, דזה שבחג הסוכות דוקא אומרים זמן שמחתינו הוא לפי שבא לאחרי יוהכ"פ. ושם בסוף הפרק "וזהו כל היו"ט דסוכות".

16 כידוע בענין בכסה ליום חגיגנו — ראה לעיל ח"א ע' רכד. הנסמן לעיל שם ע' קסג הערה 7. ובכ"מ.

17 ואף שהתחלת העלי' היא מיד לאחר תשעה באב (ראה בהמאמר שם ע' רכ ובשוה"ג שם. וראה שם ע' רכט) — הרי השלימות דהעלי' (עצמה) היא בט"ו באב (משא"כ חגה"ס, שהכפרה היא ביוהכ"פ, ורק שהגילוי הוא בחגה"ס).

18 קהלת ה, ח.

19 ב"רישומי דברים" שם מציין אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע למאמר דפ' חיי שרה, תר"ל — נדפס בסה"מ תר"ל ס"ע יט ואילך. וראה בארוכה ד"ה ויהיו חיי שרה בסה"מ פר"ת ע' קמ ואילך. וראה גם ביאורי הזהר (בהוספות) חיי שרה קכט, ד.

20 סה"מ פר"ת שם ע' קמד.

כמבואר בהמאמר. שהדיבור דמלכות (העשרה מאמרות שבהם נברא העולם²¹) ענינו הוא להוות את הנבראים, בדוגמת הדיבור שבאדם שהוא בשביל הזולת, והג"ר דמלכות הוא פנימיות המלכות שמקבלת מיסוד, שהוא²² סיום האצילות (סיומא דגופא²³), בדוגמת המדות שבאדם, דהגם שהם שייכים להזולת, הרי ענינם הוא²⁴ שהאדם מתעורר ומתפעל.

ומוסיף בהמאמר שיש עוד יתרון בג"ע על כללות העולם, דההמשכה בעולם היא מהמדות, כי הדיבור דמלכות מקבל מהמדות²⁵, וההמשכה בג"ע היא מהמוחין, וכמבואר שם, דזה שהיסוד נקרא בשם כל²⁶ הוא על שם נו"ן שערי בינה שנמשכים בו (כל בגימטריא נו"ן²⁷), ולכן, כיון שהג"ע הוא מפנימיות המלכות שמקבלת מהיסוד, הרי ע"י היסוד נמשכים בג"ע גם המוחין. וזהו יתרון ארץ בכל היא מלך לשדה נעבד, שהיתרון דארץ (כללות העולם, שהתהוותה היא מהדיבור דמלכות) היא בכל, המשכת היסוד, ועי"ז — המשכת המוחין, ואז נמשך גילוי אלקות גם בכללות העולם, כמו בג"ע. ומלך לשדה נעבד הוא כמ"ש בזהר²⁸ מאן מלך דא מלך עילאה דאתחבר לשדה כד איהו נעבד, שע"י העבודה בג"ע (שדה נעבד) נעשה המשכת הכתר (מלך עילאה) שלמעלה מהשתלשלות.

ומבאר בהמאמר, דאז, כשמאיר במלכות הכתר שלמעלה מהשתלשלות, קיימא סיהרא באשלמותא, שמאיר האור גם בחיצוניות המלכות (דיבור דמלכות, עשרה מאמרות שבהם נברא העולם), ועי"ז, גם בעולם. דבהמשכה שע"פ סדר השתלשלות, יש חילוק בין פנימיות המלכות (שדה) וחיצוניות המלכות (ארץ), ולכן, כשהמשכה במלכות היא מבחינת המוחין, הגילוי הוא רק בהדרגה דמלכות שמקבלת מז"א (פנימיות המלכות), ובהדרגה דמלכות שהיא שרש הנבראים (עשרה מאמרות) אין האור מאיר. בדוגמת²⁹ הלבנה בזמן פגימתה, שאור השמש מאיר רק בחצי כדור העליון שבה. וכשהמשכה היא מהכתר שלמעלה מהשתלשלות, הגילוי הוא גם בהעשרה מאמרות (ועל ידם גם בעולם), בדוגמת²⁹ הלבנה בזמן המילוי (באמצע החודש), שאור השמש מאיר גם בחצי כדור התחתון שבה.

(21) אבות פ"ה מ"א.

(22) ראה תו"א ס"פ תרומה (פא, ב). המשך תרס"ו ע' רפד ואילך. ובכ"מ.

(23) תקו"ז בהקדמה ("פתח אליהו"), יז, א.

(24) סה"מ פר"ת שם ע' קמא. וראה גם סה"מ ה'ש"ת ע' 24 (דוהו החילוק בין מדות למלכות). לקו"ש ח"ו ע' 114 ואילך.

(25) ראה סה"מ ה'תש"ב ע' 103, דהשכל שהוא לעצמו, עיקר התגלותו הוא ע"י המחשבה, והמדות שהם שייכים לזולת, עיקר התגלותם הוא ע"י הדיבור.

(26) ראה זח"ג רנו, סע"א (ברע"מ). פרדס שער יג (שער השערים) ספ"ו. שער כג (שער ערכי הכינויים) מערכת כל כלה. ל"ת להאריז"ל עה"פ וישב מ, א. וראה מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב ע' תרפז. וש"נ.

(27) ראה פרדס שם. מאמרי אדהאמ"צ שם. וש"נ.

(28) ח"א פ' חיי שרה קכב, א. וראה ביאוה"ז שבהערה 19.

(29) ראה בארוכה סידור (עם דא"ח) קכב, ד ואילך. פירוש המלות לאדהאמ"צ פמ"ח ופמ"ט.

ד) **וצריך** להבין, דלכאורה ענין מיעוט הירח הוא שבכדי שיהי' התהוות העולמות נעשה מיעוט וחסרון בהמלכות (את עשית את השמים גו'³⁰, את חסר ה'³¹), שאין מאיר בה האור דאצילות שלמעלה משרש הנבראים, וכיון שבג"ע מאיר בחי' כל, היסוד וגם המוחין, הרי אין בו חסרון. וכמבואר בהמאמר³², דהטעם שג"ע נקרא בשם כל, הוא, כי יש בו הכל בלי חסרון. ועפ"ז נמצא, שגם בג"ע הלבנה (מלכות) היא בשלימות. ובהמאמר אומר שהענין דקיימא סיהרא באשלמותא הוא דוקא כשמלך לשדה נעבד, שע"י העבודה נמשך בו הכתר (מלך עילאה) שלמעלה מהשתלשלות.

ויש לומר הביאור בזה, דאמיתית הענין דקיימא סיהרא באשלמותא הוא שהשלימות היא באופן שאין שייך שיהי' חסרון. ושלימות זו היא דוקא כשהמשכה היא מאור שלמעלה משייכות לעולמות, שאין שייך שיהי' בו צמצום. דאור השייך לעולמות, גם האור שקודם הצמצום, הוא אור כזה ששייך בו צמצום. ולכן, ההמשכה דבחי' כל שבג"ע, אף שהמשכה היא בשלימות [וכנ"ל מהמאמר דפירוש כל הוא הכל בלי חסרון], כיון שהמשכה היא מאור מוגבל (מוחין) ששייך שיהי' בו צמצום והפסק, אינו אמיתית השלימות³³. ואמיתית הענין דקיימא סיהרא באשלמותא הוא ע"י העבודה דתומ"צ, שע"ז נמשך אור הבל"ג (שלמעלה מהאור ששייך לעולמות) שאין שייך בו צמצום, מלך לשדה נעבד.

ה) **והנה** מבואר בהמאמר³², דבשדה אשר ברכו הוי"ו³⁴, שני פירושים. פירוש רש"י שהוא ג"ע, ופירוש הת"י שהוא בית המקדש. וכמבואר בכ"מ³⁵, דביהמ"ק הוא כמו ג"ע. וכמו³⁶ שבג"ע יש ב' מדריגות, ג"ע מצד עצמו והתוספות אור שנמשך בו ע"י עבודה, עד"ז הוא בביהמ"ק, דנוסף על הגילוי שהי' בביהמ"ק מצד עצמו, הרי ע"י העבודה בביהמ"ק (עבודת הקרבנות) האיר בו גילוי נעלה יותר. ועפ"מ"ש בהמאמר שהענין דקיימא סיהרא באשלמותא הוא (בעיקר) ע"י העבודה בשדה (מלך לשדה נעבד), מוכן, דכמו"כ הוא גם בנוגע לביהמ"ק, שהענין דקיימא סיהרא באשלמותא שהי' בביהמ"ק מצד עצמו, הן המקום דביהמ"ק שלית דין אתר הדיוט³⁷, וכן הזמן דבנין ביהמ"ק שנבנה ע"י שלמה דור הט"ו לאברהם שאז קיימא סיהרא

(30) נחמי' ט, ו.

(31) ראה בארוכה ד"ה וחזקת והיית לאיש ה'תשכ"ח ס"ב (לעיל ע' קד). וש"נ. וראה גם בד"ה נחמו עת"ד (סה"מ שם ע' ריח. שם ע' רכג). ברוב המקומות שנשמנו בד"ה וחזקת הנ"ל, מבואר ענין זה בנוגע למל' דא"ס שלפני הצמצום (אצילות דכללות). ובהמשך תער"ב ח"א פקמ"ג (ועוד), שכה"ה גם במלכות דאצילות. עיי"ש.

(32) ע' ריח. שם ע' רכג.

(33) דהמשכה זו (שנמשך האור שנסתלק) היא רק מילוי החסרון, ולא "שלימות". וע"ד החילוק בין ד"י מחסורו ו"לעשרו" (כתובות סז, ב) — ראה המשך תער"ב ח"ב פ' שעג ופ' שעד. וראה לקמן הערה 39.

(34) ל' הכתוב — תולדות כז, כז. ובוהר שבהערה 28 עה"פ מלך לשדה נעבד "מאן שדה דא שדה אשר ברכו ה' דכתיב כריח שדה אשר ברכו ה'".

(35) סה"מ תר"ס ע' קלד. ובכ"מ. וראה בארוכה סה"מ עת"ר ע' ריד ואילך.

(36) סה"מ עת"ר שם ע' רטז.

(37) תרגום אונקלוס עה"פ (ויצא כח, יז) אין זה כי אם בית אלקים.

באשלמותא³⁸, הוא דוגמת הגילוי שבג"ע מצד עצמו³⁹, שדה, ועיקר קיימא סיהרא באשלמותא שהי' בביהמ"ק הוא שע"י העבודה בביהמ"ק נמשך בו תוספות אור שלמעלה מהשתלשלות, מלך לשדה נעבד.

ועפ"ז יש לומר, דהגילוי שהי' בביהמ"ק מצד עצמו, היתה המשכתו רק בזמן הבית. וכמבואר בהמאמר⁴⁰, שהחילוק בין זמן הבית לזמן הגלות הוא בדוגמת החילוק שבין חצי כדור העליון דהלבנה לחצי כדור התחתון שבה. ולכן, כיון שהגילוי שהי' בביהמ"ק מצד עצמו הוא אור מוגבל שמאיר רק⁴¹ בהדרגא דמלכות שמקבלת מז"א (חצי כדור העליון דהלבנה), היתה המשכתו רק בזמן הבית. והאור שניתוסף בביהמ"ק ע"י העבודה [עבודת הקרבנות, ועד"ז העבודה דועשו לי מקדש⁴²], כיון שאור זה הוא בל"ג שאין שייך בו הפסק, המשכתו הוא גם בזמן הגלות. אלא שמצד הירידה שבזמן הגלות, אין האור נרגש בהעולם (כדלקמן סעיף ו).

ו) וממשיך בהמאמר, שיש עוד פירוש בזהר⁴³ במלך לשדה נעבד, שהוא לגריעותא. דשדה הוא שדה דלעו"ז [בשדה מצאה⁴⁴], ומלך לשדה נעבד הוא שהמלכות דקדושה נעבדת לשדה דלעו"ז. ויש לומר, דזה שפירוש זה במלך לשדה נעבד בא לאחרי ובהמשך להפירוש דמלך לשדה נעבד הוא למעליותא, הוא, כי זה שישנו הענין דמלך לשדה נעבד לגריעותא הוא בכדי שהענין דמלך לשדה נעבד למעליותא, המשכת מלך עילאה (כתר), תהי' באופן נעלה יותר. ויש לומר דהעילוי שניתוסף בהמשכת הכתר ע"י הירידה (דמלך לשדה נעבד לגריעותא) לגבי ההמשכה שקודם הירידה, הוא הוספה שבאין ערוך. ועד שלגבי ההמשכה שלאחר הירידה,

38) זהר ח"א קג, רע"א. רכה, סע"ב. רמג, סע"א. ח"ב פה, א. ח"ג מ, ב. מו, א. ובשמו"ר פט"ו, כו: כיון שבא שלמה נתמלא דיסקוס של לבנה. וראה הערה הבאה.

39) בהמשך תער"ב פשע"ד, דזה שבימי שלמה הוה קיימא סיהרא באשלמותא הוא לא רק מילוי החסרון אלא בחינת עשירות [וראה לקו"ש ח"ה ע' 420 (וראה בשיחת י"ד כסלו ה'תשל"א), דבמדרש (שמו"ר שם) מדובר (רק) הענין דמילוי החסרון, ובוהר (פנימיות התורה) — ענין השלימות, עשירות]. ואין סתירה מזה למ"ש בפנים, כי גם באור השייך לעולמות, כמה דרגות. ולהעיר מסה"מ פר"ת שם ע' קמה, שגם הענין ד"יתרון ארץ בכל היא" הוא האור שקודם הצמצום, שלגבי העולמות הוא אור חדש*, אלא שאינו אור חדש ממש, כי כבר האיר קודם הצמצום.

40) סוף ס"ב (ע' רכב).

41) וזה שבזמן הבית הי' הגילוי גם בכללות העולם (כמ"ש בהמאמר שם), הרי (א) הגילוי שהי' בכללות העולם לא הי' כהגילוי שבביהמ"ק עצמו, והוא לפי שהגילוי הי' אור מוגבל, דאור הבל"ג הוא בכל מקום בשוה. (ב) בזמן הבית, כללות העולם לא הי' במצב ירוד כבזמן הגלות, כי הי' מושפע מהגילוי דביהמ"ק.** ועצ"ע.

42) תרומה כה, ח.

43) שבהערה 28.

44) לשון הכתוב תצא כב, כז. וראה זהר שם.

(* תו"א בראשית ח, ב. וראה המשך תרס"ו ע' ד. סה"מ ה'תש"י ע' 12 ואילך. וראה גם סה"מ פר"ת שם שההמשכה ד"יתרון ארץ בכל היא" היא דוגמת ההמשכה שע"י תפלה, "יהי רצון שנמשך רצון חדש", אלא שאין זה חידוש ממש. עיי"ש.

** ועד"ז הוא בנוגע למעלת הזמן דבנין ביהמ"ק, דור ט"ו לאברהם, שהי' לו השפעה גם על הדורות שלאח"ז, שלכן גם אז הי' הענין דקיימא סיהרא באשלמותא, אלא שלא הי' כמו בימי שלמה.

ההמשכה שהיתה מקודם היא בכלל הסדר השתלשלות. וזהו שארז"ל⁴⁵ דזה שעלה ארי' במזל ארי' והחריב את אריאל כו' הוא על מנת שיבוא ארי' במזל ארי' ויבנה אריאל, וידוע⁴⁶ דיבוא ארי' [זה הקב"ה, דכתיב בי⁴⁷ ארי' שאג מי לא יירא] הוא התגלות הכתר שלמעלה מהשתלשלות. ומזה שבכדי שיהי' יבוא ארי' (התגלות הכתר שלמעלה מהשתלשלות) הי' צריך להיות עלה ארי' כו' והחריב אריאל, אף שהענין דמלך לשדה נעבד (למעליותא) הי' גם קודם, מובן, שהמשכת הכתר (מלך עילאה) שהיתה מקודם, לגבי ההמשכה שלאחרי הירידה, היא בכלל סדר ההשתלשלות.

ויש לומר הביאור בזה ע"פ הידוע⁴⁸ דעבודת הצדיקים (כולל גם ההמשכה שע"י העבודה) היא בבחינת אור ישר, מלמעלה למטה, היינו שהגילוי שמאיר בעולם ע"י עבודת הצדיקים הוא (בעיקר) מצד למעלה, ובכדי שיהי' זיכוך ועלי' גם בהמטה עצמו, זה נעשה (בעיקר) ע"י עבודת התשובה. ועפ"ז יובן זה שהמשכת הכתר (מלך עילאה) שהיתה לפני הירידה דגלות, לגבי ההמשכה שלאחרי הירידה היא בכלל סדר ההשתלשלות, כי אמיתית הענין דלמעלה מהשתלשלות הוא שאין בו ההגבלה והחילוק דמעלה ומטה, וכיון שהעבודה שבזמן הבית היא (בדרך כלל) עבודת הצדיקים, דההמשכה שע"י עבודה זו היא (בעיקר) מצד למעלה, היינו דגם לאחרי ההמשכה יש חילוק בין המעלה להמטה, נמצא שהמשכה זו היא בכלל השתלשלות. [אלא שבהבחינות דהשתלשלות גופא, ההמשכה שע"י העבודה דתומ"צ היא מאור הבל"ג, שהוא בכל מקום בשוה. ולכן, האור שנמשך בכיהמ"ק ע"י העבודה, ישנו גם בזמן הגלות (כנ"ל סעיף ה). אבל אעפ"כ, כיון⁴⁹ דזה שהאור הוא בכל מקום הוא מפני שהאור הוא א"ס, לכן, בכדי שבהעולם יהי' נרגש האור, הוא דוקא כשהעולם הוא באופן שיש לו שייכות להאור⁵⁰. וכיון שבזמן הגלות נעשה ירידה בהעולם, לכן, בזמן הגלות אינו מאיר הגילוי בהעולם]. וע"י העבודה שבזמן הגלות, שהיא (בדרך כלל) עבודת התשובה, ההמשכה היא ממקום שאין בו חילוק דמעלה ומטה, אמיתית הענין דלמעלה מסדר השתלשלות, שע"י המשכה זו, נעשה זיכוך ועלי' גם בהמטה עצמו⁵¹.

(ז) **ויש** לבאר זה בעומק יותר ע"פ המבואר במק"א⁵² דהגילוי שנמשך בעולם ע"י עבודת הצדיקים, כיון שכוונת הבריאה לכתחילה היתה בכדי שהצדיקים (ועמך כולם צדיקים⁵³) ע"י עבודתם יוסיפו גילוי אלקות בעולם, במי נמלך בנשמותיהן

(45) יל"ש ירמי' רמז רנט.

(46) אוה"ת נ"ך כרך ב ע' אינו ואילך.

(47) עמוס ג, ח.

(48) סה"מ תרס"א ע' קסג ואילך. ובכ"מ. וראה לעיל ח"א ע' ריח.

(49) ראה עד"ז ד"ה ציון במשפט ה'תשל"ו ס"ג (לעיל ע' קמ). וש"נ.

(50) להעיר מהמשך תרס"ו ע' נה, "דעם היות דסוכ"ע הוא למעלה כמו למטה מ"מ למטה הוא נמצא בהעלם ולמעלה מאיר בגילוי יותר".

(51) להעיר מהמבואר בהמאמר (ע' רכ. שם ע' רכח), דבזמן בית ראשון, אף שקיימא סיהרא באשלמותא, מ"מ היתה המלכות רק "בחי' מקבל", ולכן הי' שייך שינויים, והעלי' שיהי' לע"ל (ע"י הירידה דהגלות) היא "שהמלכות תהי' בבחי' י"ה ולא בחי' מקבל".

(52) ראה לעיל ח"א ע' ריח ואילך.

(53) ישע"י ס, כא.

של צדיקים⁵⁴, לכן, הגילוי שנמשך בעולם ע"י עבודת הצדיקים, גם הגילוי שלמעלה מהשתלשלות, כולל גם זה שע"י העבודה דתומ"צ נמשך אור חדש שלא האיר אפילו קודם הצמצום, אין זה חידוש אמיתי. משא"כ ע"י עבודת התשובה, כשהאדם חטא ופגם והעביר את הדרך (היפך הכוונה דבריאת האדם שהי' באופן דעשה האלקים את האדם ישר⁵⁵) ואח"כ מתקן זה ע"י התשובה, עי"ז נעשה חידוש גם לגבי כוונת הבריאה כמו שהיא בהדרגא דבמי נמלך. וזה שבכח האדם לפעול חידוש זה הוא לפי שרש הנשמות הוא בהעצמות, שהוא למעלה משרשם בהענין דבמי נמלך. דהגם שההמלכה היא למעלה מכל הגילויים, גם מהגילוי דחפץ חסד⁵⁶, שהרי ההמלכה היא אם להיות חפץ חסד או לאו, מ"מ, ההמלכה היא בנוגע לגילויים (אם יהיו גילויים אם לאו), ושרש הנשמות הוא בהעצמות.

וזהו שהשלימות דעולם שתהי' לע"ל, אלה תולדות פרץ⁵⁷ תולדות מלא⁵⁸, תהי' נעלית יותר מהשלימות שהיתה בתחילת הבריאה, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם⁵⁹ תולדות מלא⁵⁸, עולם על מילואו נברא⁶⁰, שהשלימות דעולם כמו שהוא מצד הבריאה, כולל גם השלימות שמצד כוונת הבריאה⁶¹ (הענין דבמי נמלך), היא במדידה והגבלה, והשלימות דעולם שתהי' לע"ל ע"י עבודת התשובה [שהגילוי דלע"ל יהי' בעיקר ע"י עבודת התשובה] תהי' למעלה ממדידה והגבלה, אלה תולדות פרץ, דענין פרץ [שנקרא כן על שם פרצת עליך פרץ⁶²] הוא שפורץ כל המדידות והגבלות, כולל גם המדידה וההגבלה שמצד כוונת הבריאה כמו שהיא בבחינת ההמלכה, היינו שמים חדשים וארץ חדשה⁶³.

(ח) **ועפ"ז** יש לכאר חילוקי הדרגות שבמילוי ושלמות הלבנה (דלעיל סעיף א), דמילוי ושלמות הלבנה שבט"ו דכל חודש, כיון שהיא מצד הטבע שהטביע הקב"ה בהבריאה ואינה קשורה עם עבודתם של ישראל, הוא (בכללות) המשכה שע"פ סדר השתלשלות. וזה שבט"ו לחודש מאיר האור גם בחצי חלק התחתון דהלבנה הוא מצד מעלת יום הט"ו, שבו, גם חצי חלק התחתון הוא דוגמת חצי חלק העליון. ושלמות הלבנה שבט"ו בניסן וט"ו בתשרי, כיון שזה קשור (גם) עם עבודת האדם, היא (בכללות) המשכה שלמעלה מהשתלשלות. שלכן ט"ו בניסן וט"ו בתשרי הם ימים טובים, דענין יו"ט הוא המשכת אור שלמעלה מהשתלשלות. ושלמות הלבנה

(54) ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.

(55) קהלת ז, כט.

(56) ראה בארוכה ד"ה זה היום דליל ער"ה ה'תשמ"ב ס"ה (לעיל ח"א ע' מד ואילך). וש"נ.

(57) רות ד, יח.

(58) ב"ר פ"ב, ו. שמו"ר פ"ל, ג.

(59) בראשית ב, ד.

(60) ראה ב"ר פי"ד, ז. פי"ג, ג.

(61) להעיר מסה"מ עת"ר ע' רטו (בהצצע"ג), דלפי פירוש אחד — הכוונה ב"עולם על מילואו נברא"

הוא שהי' ראוי להגילוי שנמשך בו ע"י העבודה דתומ"צ.

(62) וישב לח, כט.

(63) ישעי' סו, כב.

בט"ו באב שקשורה עם עבודת התשובה (העלי' שלאחרי הירידה דתשעה באב), הוא, דזה שמאיר גם חצי חלק התחתון דהלבנה הוא (לא רק מצד זה שהאור הוא א"ס ולכן מאיר גם למטה, אלא גם) מצד העלי' שבהמלכות עצמה. וכמבואר בהמאמר, דבט"ו באב מאיר במלכות בחינת עתיק, די"ל שהוא הגילוי דמעלת ושרש המלכות עצמה. וזוהי גם השייכות דחמשה עשר באב ליום הכפורים, כי גם ביוהכ"פ הוא עליית המלכות בפנימיות עתיק, כמבואר בהמאמר.

ט) ויש לומר, דזה שהיו"ט דחמשה עשר באב הוא נעלה יותר גם מיוהכ"פ, אף שגם ביוהכ"פ הוא עבודת התשובה, הוא, כי מזה גופא שהתורה קבעה יום סליחה וכפרה בכל שנה ושנה, מובן, שהירידה לדברים הבלתי רצויים שלאחרי' באה העלי' דיוהכ"פ היא באופן שיש לה מקום מצד הבריאה, דזה שנקבע בתורה (אסתכל באורייתא וברא עלמא⁶⁴) יום סליחה וכפרה על ענינים בלתי רצויים הוא, כי מצד גודל העילוי שבתשובה, דבמקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולים לעמוד בו⁶⁵, יש מקום לזה (גם) מצד כוונת הבריאה כמו שנמשכה בגילוי, בהדרגה דבמי נמלך, אף שעיקר הכוונה בדרגא זו היא עבודת הצדיקים, במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים. משא"כ הירידה דתשעה באב, חורבן ביהמ"ק והגלות, היא ירידה כזו שאין לזה נתינת מקום [כמובן גם ממגילת איכה, דזה שאומר איכה בלשון תמי' הוא לפי שגם מצד העילוי שבתשובה, אין מקום לירידה כזו]. וזה שבפועל היתה ירידה זו בכדי שתהי' עלי' נעלית יותר, עלה ארי' כו' על מנת שיבוא ארי', הוא רק מצד הכוונה האמיתית (כמו שהיא בהעצמות), שע"י העבודה דישראל יהי' חידוש בהבריאה, שמים חדשים וארץ חדשה. ולכן, היו"ט דחמשה עשר באב הוא נעלה יותר גם מיוהכ"פ.

יזהו גם מה שהסיום והחותם דמס' תענית הוא לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב כו', כי זהו הביאור דכל התעניות. דזה שישנם דברים בלתי רצויים שצריך להתענות עליהם, ועד להדברים שאירעו בשבעה עשר בתמוז ובתשעה באב⁶⁶, הוא בשביל העלי' שלאחרי הירידה — היו"ט דחמשה עשר באב, שהוא יום שמחת לבו⁶⁷ (דהקב"ה) זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו⁶⁸.

ייהי רצון, שע"י מעשינו ועבודתינו⁶⁹ שלא להתפעל מכל הנסיונות, כולל גם נסיונות כאלו שמצד כל החשבונות (גם מצד העילוי שבעבודת הנסיונות⁷⁰) אין הסברה על זה, יקרבו ויזרזו עוד יותר הגאולה העתידה ע"י משיח צדקנו, שילחם⁷¹ מלחמות

64 זח"ב קסא, א.ב.

65 רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד, מברכות לד, ב.

66 תענית כו, סע"א (במשנה).

67 שה"ש ג, יא.

68 סיום וחותם המסכת (במשנה). וראה חדא"ג מהרש"א שם, שקאי על חמשה עשר באב.

69 ראה תניא רפ"ז.

70 ראה ד"ה נתת ליראך ה'תשל"ו (לעיל ע' מח ואילך).

71 רמב"ם הל' מלכים ומלחמותיהן והלכות מלך המשיח ספ"א.

ה' וינצח [דרובם של מלחמות אלו אין להם מקום בשכל, גם לא בהשכל של הלוחמים, שלכן, המלחמות הם בתוקף גדול, ואעפ"כ ינצח], ויבנה בית המקדש במקומו, ויקבץ נדחי ישראל, כולל שיקבץ כל ניצוצות הקדושה⁷² וגם נדחי ישראל כפשוטם — קיבוץ גלויות, בקרוב ממש, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

